

«ЩО ПОТРІБНО ЗНАТИ ВЧИТЕЛЮ ПРО СИСТЕМУ ОЦІНЮВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ»

Система оцінювання здобувачів освіти

**Учні отримують від педагогічних працівників інформацію про критерії,
правила та процедури оцінювання результатів навчання**

Система оцінювання результатів навчання учнів повинна:

- ґрунтуватися на особистісно-орієнтованому та компетентнісному підходах;
- враховувати особливості психофізичного розвитку дітей;
- мати у своїй основі чіткі та зрозумілі вимоги до навчальних результатів;
- дозволяти гарантовано досягти і перевищити ці вимоги;
- заохочувати учнів апробувати різні моделі досягнення результату без ризику отримати за це негативну оцінку;
- розвивати в учнів впевненість у своїх здібностях і можливостях;
- використовувати самооцінювання і взаємооцінювання як важливий елемент навчальної діяльності.

Форми оцінювання, відповідно до законодавства, визначаються такі:

- усна (індивідуальне, групове та фронтальне опитування);
- письмова (діагностичні, самостійні та контрольні роботи, тестування);
- цифрова (тестування в електронному форматі);
- графічна (робота з діаграмами, графіками, схемами, контурними картами);
- практична (дослідження, навчальні проєкти, роботи з біологічними об'єктами, виготовлення виробів тощо).

Педагогічні працівники самостійно визначають форми оцінювання результатів навчання учнів з певного предмета, орієнтуючись на принцип педагогічної доцільності та враховуючи специфіку навчального предмета і особливості учнів.

Методи оцінювання педагогічні працівники закладу освіти добирають самостійно. Це може бути спостереження, бесіда, тестування, аналіз письмових робіт учнів тощо.

Національна шкала оцінювання передбачає:

- у 1-2 класах виключно вербальне оцінювання,
- у 3-4 класах — оцінювання за чотирма рівнями: високий, достатній, середній, початковий,
- у 5-11 класах — оцінювання за 12-бальною шкалою.

! За вибором закладу освіти оцінювання може здійснюватися за власною шкалою або за системою оцінювання, визначеною законодавством. У разі запровадження закладом освіти власної шкали оцінювання результатів навчання учнів ним мають бути визначені правила переведення до системи оцінювання, визначеної законодавством. Річне оцінювання та державна підсумкова атестація здійснюються за системою оцінювання, визначеною законодавством, а результати такого оцінювання відображаються у свідоцтві досягнень, що видається учневі щороку в разі переведення його на наступний рік навчання ([частина 4 статті 17 Закону України «Про повну загальну середню освіту»](#)).

Критерії оцінювання в закладі освіти розробляються на основі державних нормативних документів з урахуванням культури оцінювання, сформованої у школі, шляхом їх конкретизації до окремих видів робіт і видів діяльності. Опис критеріїв оцінювання результатів навчання учнів, **пропонований МОН, подається за рівнями та ґрунтується на таких показниках:**

- *сформованість пізнавальної діяльності (мотивації пізнання, сприймання, осмислення, перетворення знання, практичної діяльності);*
- *сформованість знань, умінь, ціннісних ставлень як складників ключових і предметних компетентностей;*
- *володіння розумовими операціями: вмінням аналізувати, синтезувати, порівнювати, класифікувати, узагальнювати, робити висновки тощо;*
- *пізнавальна активність;*
- *міра самостійності та творчості у виконанні навчальних завдань;*
- *сформованість вміння виявляти проблеми та розв'язувати їх, висувати і формулювати гіпотези.*

! Критерії та вимоги до оцінювання результатів навчання учнів, розроблені МОН, визначено в таких нормативних документах:

- Про затвердження Критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 13.04.2011 № 329 [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0566-11#Text>
- Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 21.08.2013 № 1222 [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1222729-13/stru>

- Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання учнів третіх і четвертих класів Нової української школи: наказ Міністерства освіти і науки України від 16.09.2020 № 1146 [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1146729-20#Text>

Проте критерії оцінювання, запропоновані МОН, є загальними і використовуються як основа, своєрідний каркас, за допомогою якого вибудовується власна система оцінювання закладу освіти.

Для оцінювання **окремих видів робіт учнів учитель має розробити критерії оцінювання результатів навчання учнів**, які ґрунтуються на критеріях, затверджених МОН, а також враховують особливості вивчення теми (обсяг годин на вивчення, кількість обов'язкових робіт), освітню програму закладу освіти, компетентнісний підхід до викладання навчального предмета (інтегрованого курсу), форму організації учнів на навчальному занятті (групова, індивідуальна, фронтальна, колективна).

Розглянемо на конкретному прикладі, де проілюстровано, як на основі очікуваного результату навчання учнів, задекларованого в освітній програмі, учитель формує завдання уроку, а потім адаптує їх для учня у вигляді критеріїв, за якими він може оцінити, чи досяг він мети уроку.

Для різних видів діяльності також доцільно розробляти критерії оцінювання результатів навчання учнів.

Система оцінювання неможлива без інформування учнів про критерії оцінювання та розуміння того, як і за що їх оцінюють. Розроблення, оприлюднення та інформування про критерії оцінювання робить процес оцінювання прозорим і зрозумілим для всіх учасників освітнього процесу.

Учитель має постійно інформувати учнів про критерії оцінювання їхніх результатів навчання. Інформація про критерії оцінювання може бути донесена до учнів у різних формах: усно, у вигляді роздаткового матеріалу, інфографіки, шляхом розміщення на інформаційному стенді у класі, через інтерактивну Інтернет-платформу, електронну пошту, інші види комунікації. Учитель може залучати учнів до розроблення критеріїв їхніх результатів у окремих видах діяльності.

! Учні та їхніх батьків необхідно інформувати про правила та процедури оцінювання, зокрема і дітей з особливими освітніми потребами.

Передусім — про порядок поточного та підсумкового оцінювання. З правилами і процедурами оцінювання батьків і учнів доцільно ознайомити на початку навчального року через форми комунікації, згадані вище. Для кожного предмета чи курсу можна підготувати необхідні пам'ятки з порядку і правил оцінювання учнів у закладі освіти.

! Джерела

- Андрійчук О. І. Система педагогічного оцінювання навчальних досягнень учнів // [Електронний ресурс] / Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки. — 2009. — № 48. — С. 93-96. — Режим доступу: http://eprints.zu.edu.ua/3805/2/Vip_48_19.pdf
- Кабан Л. В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів у новій українській школі [Електронний ресурс] / Л. В. Кабан — Режим доступу: <https://www.narodnaosvita>.
- Основи педагогічного оцінювання: [навчально-методичний посібник] / Т. М. Канівець. — Ніжин: Видавець ПП Лисенко М. М., 2012. — 102 с. Оценивание учебных достижений учащихся. Методическое руководство / Сост. Р. Х.
- Шакиров, А. А. Буркитова, О. И. Дудкина. — Б.: «Билим», 2012. — 80 с.
- Педагогіка початкової школи: фінський досвід. Модуль 3. Практика та інструменти оцінювання в школі // Матеріали тренінгів. — Проект

«Фінська підтримка реформи української школи (Навчаємось разом)». — Київ, грудень 2019 р.

Система оцінювання в закладі освіти сприяє реалізації компетентнісного підходу до навчання.

Компетентнісний підхід є провідним у розбудові освітнього процесу в Новій українській школі. Відповідно до цього підходу, освітній процес спрямовується на формування і розвиток ключових компетентностей, посилення ролі особистісного чинника в засвоєнні навчального матеріалу.

! Компетентність — динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність ([пункт 15 частини 1 статті 1 Закону України «Про освіту»](#)).

У процесі впровадження компетентнісного підходу оцінювання результатів навчання спрямовується на вирішення таких основних завдань:

- розв’язання проблем і прийняття рішень;
- розуміння, а не відтворення фрагментів інформації;
- оцінювання наскрізних умінь (здатність працювати в команді, уміння слухати, розв’язувати конфлікти, вирішувати дискусійні питання і проблеми тощо);
- уміння застосовувати знання в реальних життєвих ситуаціях.

! Система оцінювання результатів навчання учнів буде дієвою, якщо вона сприймається учнями як зрозуміла, чітка і справедлива. *Чим конкретніше сформульовані критерії, тим зрозумілішим є завдання для учнів та зростають можливості успішного його виконання.*

! Питання для самоперевірки

1. Виділіть основні форми та методи оцінювання.
2. Як адаптувати критерії оцінювання?
3. Які критерії оцінювання є загальними і використовуються як основа, своєрідний каркас?
4. Чому важливо інформувати учнів про критерії оцінювання виконаних робіт?
5. У яких формах може бути донесена учням інформація про критерії оцінювання?

6. *Який підхід і чому є провідним у розбудові освітнього процесу в Новій українській школі?*
7. *Які завдання вирішуються під час впровадження компетентнісного підходу оцінювання?*
8. *Чи може вчитель на основі очікуваних результатів формувати завдання уроку?*

Складено за матеріалами «Абетки для директора»